

Ключевые слова: гипотаксис, паратаксис, условная придаточная связь, сложное синтаксическое целое.

Khelil O. I. The Paradigm of Hypotactic and Paratactic Means for Indication of Conditional Subordinate Relation in the English language (Diachronic Aspect)

The given article shortly describes the peculiarities of the research of the main syntactic features of old English, Middle English and Early New English; analyses the results of the researches conducted by E. Traugott, B. Mitchell, F. Th. Visser, M. Rissanen and others; outlines the main means of conjunction that were used to express the conditional meaning in Old English, Middle English and Early New English as the means of hypotaxis; gives the examples of the most frequently used Old English conjunctions (*gif...þonne*; and *gif*; *būtan*, *būtom*; *þar*; *nymþe*, *nemne*, *nefen*), Middle English conjunctions (*if (that)*; *so that*; *to that forward that*; *but if*; *yef*), Early Middle English conjunctions (*in case (that)*; *and if so be*; *provided that*; *unless*); it also reveals additional paratactic means to indicate conditionality, namely the use of imperative mood and reversed word order, the former being very productive in Old English, Middle English and Early New English, the latter – in Middle English mainly.

Key words: hypotaxis, parataxis, conditional subordinate relation, complex syntactic unit.

Стаття надійшла до редакції 07.04.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – д. філол. н., проф. Буніятова І. Р.

УДК 811.112.2'373.47

Я. О. Мозгова

**ЕКСПРЕСИВНІ ВЛАСТИВОСТІ ПОВТОРУ
(на матеріалі німецьких текстів репортажів)**

Дослідження категорії експресивності є особливо актуальним для вивчення різноманітних жанрів публіцистичного стилю, де вплив на читача є необхідною умовою, яка забезпечується мовними засобами. Експресивний синтаксис неодноразово був об'єктом дослідження: Г. Н. Акімова [1], О. В. Александрова [2], Е. М. Береговська [3], О. Ю. Іванова [4], Н. Б. Іполітова [5], О. О. Кострова [6], Б. Тошович [7], W. Fleischer [8], К.-Н. Götttert [9]. Однак, з'ясування експресивних властивостей повторів саме на матеріалі німецьких журнальних текстів репортажів не було темою окремого дослідження.

Отже, метою статті є встановлення експресивних властивостей повтору в німецьких журнальних текстах репортажах. У зв'язку з цим необхідно встановити види повторів та виокремити функції, які вони виконують у репортажах з метою створення загальної експресивності.

Експресивність повтору ґрунтується на його надмірності в номінативному плані. Зазвичай види повтору класифікують з погляду повноти повторюваних структур та їхнього розміщення відносно одна одної. Перший напрям ураховує розмір повторюваних одиниць, як правило, основні синтаксичні одиниці повторюються у повній, частковій та варіативній формах.

Згідно з другим напрямом розрізняють контактний і дистанційний повтори. Для словосполучень та простих речень характерними є обидва види повторів, тоді як у складних реченнях частіше вживається дистанційний [6, с. 95].

В основі певних стилістичних фігур лежить експресивний вплив повтору [10, с. 113]. Для них характерним є повторення синтаксично сильних позицій висловлення – початкової або кінцевої.

Афективна пряма або невласне-пряма мова характеризується повним повтором словосполучень чи речень, як, наприклад, у репортажі про Німеччину, де в межах одного абзацу, на початку та у кінці, повторюється речення *Deutschland wird alt*. Цим автор прагне привернути увагу до тези, яку він намагається донести до читача: **Deutschland wird alt. Und gaukelt sich gleichzeitig ewige Jugend vor. Will nicht gleich an Stützstrumpf und Granu Fink denken, wenn die Fülligkeit von den Haaren zu den Hüften wandert. Will sich vor dem Fernseher nicht in Almdudler ertränken, wenn Florian Silbereisen oder Carmen Nebel mit Gehwägelchen-Charme ihre Höhepunkte erschunkeln. Deutschland wird alt. Aber so alt dann doch nicht** (Focus 2007-24).

За характером структурної організації виділяють декілька видів повторів [11, с. 144]:

– простий контактний: *Jetzt, da die Sache eilt, weil Wenjing auf die 30 zugeht, übernimmt ihre Mutter die Angelegenheit. Sicher ist sicher* (Focus 2011-19);

– розширений із уточнювальними компонентами: *In die Heimat zurückkehren möchte sie nicht. Noch nicht* (Focus 2009-18);

– кільцевий, тобто на початку та у кінці висловлювання: *Aber Najia gab das Kind nicht her. Nicht um alles in der Welt* (Brigitte 2007-22);

– ланцюговий, тобто поєднання декількох підхватів утворює ланцюговий повтор: *Umweltschutz ist teuer, und was teuer ist, gefährdet den Fortschritt – und stört das Geschäft* (Focus 2009-18).

Для стилістичного прийому **анафори** характерним є повтор початкових відрізків, що надає тексту загальної експресивності, наприклад: *Vor ihm liegt eine menschenleere Fläche, niemand ist unterwegs auf dem Betriebshof, kein Schlosser, kein Mechaniker, kein Ingenieur* (Der Spiegel 2009-29).

Анафоричне повторення створює ефект «згушення» значення, нарощування змісту, що надає змісту експресивно-емоційного представлення [12, с. 4]: «*Das bedeutete, dass wir von allem mehr brauchten*», *beklagt Michael Lang*, «**mehr Material, mehr Sanitäter, mehr Personal, mehr Hubschrauber – und die Kosten stiegen ins Astronomische**» (*Focus 2009-29*).

До того ж анафора логічно виділяє особливо важливий, з точки зору адресанта, елемент повідомлення, наприклад: **Sein Blick ist nach innen gekehrt, sein Gang aufrecht, sein Gesicht aufgeräumt wie das Wattenmeer am Morgen** (*Focus 2009-33*).

У публіцистичному тексті анафора виконує декілька функцій: об'єднує в єдине смислове ціле всі складові частини висловлювання або ж декілька висловлювань у цілісну розповідь [5, с. 62]. Особливо яскраво це видно у абзацах, наприклад:

Obergeschoss, ganz vorn. Auf dem letzten Wühltisch des Hauses endet die kleine Kaufhaus-Welt schicksalhaft im Wortsinn. Dort, hinter der letzten Rolltreppe, liegen Groschenromane aus. 25 Cent das Stück, für einen Euro gibt es fünf von ihnen. ...

Obergeschoss, hinten durch. Das Mobiliar des Kaufhaus-Restaurants ist erbsensuppengrün. ... (*Focus 2009-30*).

Для публіцистики в цілому та репортажу як її окремого жанру характерне використання анафоричних рядів, які можуть складати цілі абзаци і які, зазвичай, завершуються висновком або ствердженням, що відтворює погляд автора [4, с. 63]. У таких анафоричних рядах узагальнювальна частина є обов'язковою як у композиційному та змістовому, так і в емоційному планах, оскільки вона знімає емоційну напругу після експресивно насиченого повідомлення. Однак анафоричний ряд може також починатися з такої узагальнювальної частини, наприклад:

Erst jetzt geriet das Publikum in Wallung, denn Havens hatte ein magisches Wort der Epoche verwendet:

Frei sein wollten die Kids der Hippie- und Protestgeneration, frei von der Bevormundung durch Eltern und staatliche Autoritäten, frei von Karrierezwängen und der alten Sexualmoral, frei davon, im Vietnamkrieg sterben zu müssen (es bestand ja noch Wehrpflicht in den USA) (*Focus 2009-29*)

Епіфора, повторення кінцевого елемента, вносить у публіцистичне мовлення нові відтінки значення, а також сприяє акцентуації повторюваних елементів [1, с. 117], наприклад: *Mehr Zeit lässt ihnen die Arbeit nicht – lassen sie sich nicht* (*Focus 2008-9*).

Анадиплосис, або стик – це ще один різновид повтору, який утворюється підхватом завершення попереднього висловлювання на початку наступного. Цей стилістичний прийом може реалізовуватися як внутрішньо- або міжсегментний повтор [6, с. 98], наприклад: *Die Antwort, die Teil meines bisherigen Lebens war: so nah ran wie möglich, sehen, fühlen, verstehen. Verstehen, warum man einander so hassen kann. Warum*

Menschen, deren Wege sich oft nur zufällig kreuzen, einander töten, verstümmeln und dann weitergehen, als sei das alles nur eine Beiläufigkeit (Brigitte 2007-23).

Анепіфора – різниця контекстуальних значень лексичної одиниці, що повторюється. Анепіфора може формуватися не лише на рівні речення, абзацу, але й усїєї статті. Яскравим прикладом може виступати репортаж, де на початку репортажу формулюється твердження, яке потім повторюється в середині тексту і також воно завершує репортаж, наприклад:

Dies ist Ruanda: ein Garten Eden, zwischen .... Denn dies ist Ruanda: mit Blut und Schuld befleckt. Denn dies ist Ruanda: ein Land, in dem das Morgen besser schon heute, ... (Focus 2008-12).

Хіазм, який створюється перехресним повтором початку та кінця в двох паралельно побудованих словосполученнях або реченнях, які стоять поряд: *Dunkelhaarig. Eindeutig, wie sie es mag. Und vor allem allein, eindeutig; Brot ist Freiheit, Freiheit Brot (Focus 2007-46).*

Комбінований повтор – це поєднання двох будь-яких уже згадуваних повторів. Він трактується як виділення, наголошування, фіксування уваги, передусім, на семантиці повторюваного експресива, що створює яскравий підсилювально-градаційний ефект, що, в свою чергу, формує та увиразнює експресивний простір тексту [1, с. 113]: *Der Kirchenlehrer Augustinus hielt ein gleichschenkliges Dreieck für schöner als ein ungleichschenkliges (Focus 2007-46); Die Vorteile: keine modischen Verwirrungen morgens vor dem Spiegel, denn alle Gewänder sind gleich. Keine Steuererklärung, keine Miete, keine Geldsorgen (Focus 2009-33).*

Таким чином, ми проаналізували синтаксичний засіб повтор і зясували які його види сприяють створенню загальної експресивності текстів репортажів. Перспективним ми бачимо подальше дослідження повтору як засобу створення експресивності на матеріалі інших жанрів публіцистичного стилю.

Список використаної літератури

1. **Акімова Г. Н.** Развитие конструкций экспрессивного синтаксиса в русском языке / Г. Н. Акімова // Вопросы языкознания. – 1981. – № 6. – С. 109 – 120.
2. **Александрова О. В.** Проблемы экспрессивного синтаксиса (на материале английского языка) / О. В. Александрова. – М. : Высш. шк, 1984. – 211 с.
3. **Береговская Э. М.** Очерки по экспрессивному синтаксису / Эда Моисеевна Береговская. – М. : Рохос, 2004. – 208 с.
4. **Иванова Е. Ю.** Конструкции экспрессивного синтаксиса в современном болгарском языке : [учеб. пособ.] / Елена Юрьевна Иванова. – СПб. : Изд-во Санкт-Петербургского ун-та, 1999. – 96 с.
5. **Ипполитова Н. Б.** Изобразительно-выразительные средства в публицистике : [учеб. пособ.] / Н. Б. Ипполитова. – Саранск : МГУ, 1988. – 79 с.
6. **Кострова О. А.** Экспрессивный синтаксис современного немецкого языка : [учеб. пособ.] / Ольга Александровна Кострова. – М. : Флинта :

Московский психолого-социальный ин-т, 2004. – 240 с. **7. Тошович Б.** Экспрессивный синтаксис глагола русского и сербского/хорватского языков / Бранко Тошович. – М. : Языки славянской культуры, 2006. – 560 с. – (Studia philologica). **8. Fleischer W.** Stilistik der deutschen Gegenwartssprache / Fleischer, G. Michel. – Leipzig : Bibliographisches Institut, 1975. – 394 S. **9. Göttert К.-Н.** Einführung in die Stilistik / К.-Н. Göttert, O. Jungen. – München : W. Fink, 2004. – 288 S. **10. Акимова Г. Н.** Лексический повтор с точки зрения экспрессивного синтаксиса / Г. Н. Акимова // Проблемы комплексного анализа языка и речи. – Л. : ЛГУ, 1982. – С. 112 – 118. **11. Стилистика** английского языка: [учеб. для студ. ин-тов и фак-тов иностр. языков] / Мороховский А. Н., Воробьева О. П., Лихошерст Н. И., Тимошенко З. В. – К. : Выща школа, 1991. – 272 с. **12. Артемова Л. В.** Функціонування стилістичних фігур повтору в аналітичних публіцистичних текстах / Л. В. Артемова // Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук. ст. – К. : КДЛУ, 2001. – Вип. 6. – С. 3 – 6.

Мозгова Я. О. Експресивні властивості повтору (на матеріалі німецьких текстів репортажів)

Стаття присвячена розгляду такого засобу створення експресивності як повтор на матеріалі репортажів сучасних німецьких журналів. Описуються різні види повторів, що вживаються у репортажах з метою створення експресивності. Особлива увага приділена аналізу анафори – стилістичному прийому, що завдяки повторенню початкових відрізків надає змісту експресивно-емоційного представлення. У статті також наводиться опис функцій різних видів повторів, які сприяють створенню загальної експресивності текстів репортажів.

Ключові слова: експресивність, повтор, анафора, репортаж.

Мозговая Я. А. Экспрессивные свойства повтора (на материале немецких текстов репортажей)

Статья посвящена рассмотрению такого способа создания экспрессивности как повтор на материале репортажей современных немецких журналов. Описываются разные виды повторов, которые употребляются в репортажах с целью создания экспрессивности. Особое внимание уделено анализу анафоры – стилистического приёма, который вследствие повтора начальных отрезков даёт содержанию экспрессивно-эмоционального представления. В статье также приводится описание функций разных видов повторов, которые способствуют созданию общей экспрессивности текстов репортажей.

Ключевые слова: экспрессивность, повтор, анафора, репортаж.

Mozhova Y. O. Expressive Properties of Repetition (on the Material of German Reportages)

The article deals with such expressive means as repetition on the material of reportages of present-day German magazines. It has been pointed

out that expressive means according to the linguistic levels stimulate creation of general expressiveness of reportage texts. Different types of repetition which are used in the reportages are outlined. According to the structure of repetition are revealed some types of it. Special attention is paid to the analysis of the anaphor which owing to the repetition of the initial pieces attaches the contents with expressive emotional meaning. Meanwhile the anaphor emphasizes the most important element of the report from the addressee's point of view. As a result of the linguistic-stylistic analysis it has been established that for the publicism in general and for the reportages as one of the genres of publicism are characteristic the anaphoric rows which usually end with the conclusion that gives the author's opinion. In the article the functions of different types of repetition are viewed, which also add to general expressiveness of reportage texts. The analysis also focuses upon combined repetition which is joining of any two repetitions mentioned above.

Key words: expressiveness, repetition, anaphor, reportage.

Стаття надійшла до редакції 03.02.2013 р.

Прийнято до друку 30.05.2013 р.

Рецензент – д.ф.н., проф. Іщенко Н. Г.

УДК 811.161.112'366

Л. Т. Мойсей

ІСТОРИЧНА СЕМАСІОЛОГІЯ КАТЕГОРІЇ РОДУ

За словами Е. А. Макаєва, А. Мейє та ін., кінець XVIII – початок XIX ст. відзначений низкою подій та досягнень в галузі індоєвропейського (далі іє.) порівняльного мовознавства, які дозволили перетворити інтуїтивні здогадки в сукупність наукових евристичних засобів дослідження індоєвропейського мовного світу [1, с. 6; 2, с. 447; 3, с. 32]. За допомогою порівняльного методу вчені встановили спорідненість мов іє. сім'ї та згрупували їх у германські, слов'янські, кельтські та ін. [4, с.13]. Праіндоєвропейська мова мала флективний характер, тобто була синтетичною, мовою, в якій афікси додавалися на початку слова (префікси), в середині (інфікси) та в кінці (суфікси), для визначення граматичних зв'язків. Один афікс міг позначати кілька граматичних категорій одночасно [5, с. 18]. В. В. Левицький стверджує, що в компаративістів немає єдиної думки, які граматичні категорії вважати загальноіндоєвропейськими, а які – інноваційними, що з'явилися в тій чи іншій мові після розпаду іє. спільноти [6, с. 3 – 4]. Актуальне дослідження категорії роду в праіндоєвропейську та прагерманську епохи, оскільки вираження роду іменника в подальшому розвитку англійської мови (що є предметом нашого дослідження)